

RAJAVARTIOSTOJEN ESIKUNTA

Rajatsto

15.7.1974

PM Rajanylitys Kuusamossa 11.7.1974

ALOITE

11.7.74 klo 23.30 antoi SNTL:n Kalevalan alueen rajavaltuutettu Kainuun rajavartiostolle ilmoituksen, jonka mukaan samana iltana 3 venäläistä oli ylittänyt rajan SNTL:sta Suomeen r.m. IV/89:n (Oulankajoki) kohdalla Kuusamossa.

RAJAVARTIOLAITOKSEN TOIMINTA

Kainuun rajavartiostossa hälytettiin heti oma henkilöstö ja välitettiin tieto asiasta paikalliselle poliisille ja suojelupoliisin edustajalle. Puolen yön aikaan toimeenpantiin KuusRjK:ssa aluesulku ja KR:n muista rjk:ista keskitettiin kaikki irstisattavat miehet, ajoneuvot ja rajakoirat sekä helikopteri KuusRjK pääll:n johtamaan etsintään.

LR:n KemiRjK:n eteläiset osat hälytettiin puolen yön jälkeen. RvE sai 12.7. klo 00.40 - 02.45 välisenä aikana ilmoituksen venäläisten alkusanoman saapumisesta 6 eri yhteysreittiä myöten (KR 2, K-SR 2 ja P-KR 2). Viesti annettiin 12.7. klo 08.20 edelleen Umpol-os:lle ja Supo pääos:lle. Sisäministeri Tuomisellem viestistä ilmoitettiin 12.7. aamupäivällä.

Tavanomaista suuremmat mittasuhteet saavuttanut etsintä ja takaa-ajo tuotti tuloksen 12.7. n klo 12.00 jolloin Kuusjärvellä runsaan 10 km:n päässä rajasta otettiin metsäkämpästä kiinni 4 miestä. Klo 17.00 mennessä kuljetettiin kiinniotetut KuusRjK:n kntop:lle jossa ne alkukuulustelujen jälkeen luovutettiin Supolle (n klo 20.30), joka puolestaan siirsi miehet Kuusamon poliisiasemalle kuulustelujen ajaksi.

Rvl:n yhteydenotot SNTL:n viranomaisiin on lausuttu paljempänä.

Rvi johtamista ja yhteistoimintaa varten keskeytti rvapulpääll virkamatkansa Lapissa ja palasi Helsinkiin 12.7. klo 22.35.

Normaalisen informointiyhteyksien (UM, Supo) ohessa muodostui merkittävimmäksi toiminnaksi sisäministeri Tuomisen aloitteesta

"pakolaisasiaintyöryhmän" jäsenten keskinäinen yhteydenpito ja järjestetyt kokoukset. Ko työryhmän 1.kokous oli 12.7. klo 15.00 - 16.15 rvl:n edustajana evl Malmén. Toinen kokous oli 13.7. klo 21.00 - 23.30 läsnä kenrm Kaakinen, evl Malmén. Työryhmän antamien perusteiden mukaan tekivät ylimmät viranomaiset kokouksessaan 14.7. päätöksen asiassa, kokouksessa antoi asiantuntijalausunnon rvl:n puolesta kenrm Kaakinen.

VENÄLÄISTEN TOIMINTA

Virallisten yhteydenottoaikojen kautta antoivat alkutilmoitukset Suomeen Viipurin, Sortavalan, Suojärven, Repolan, Kalevalan ja Alakurtin (7) rajavaltuutetut ilmeisesti Leningradin esikunnan antaman käskyn perusteella. Viestit saapuivat 11.7. klo 23.30 - 12.7. klo 01.55 ja niissä käytettiin sanontaa "kenr. Sekretarjevin viesti kenrl Yliriskulle".

Tapahtuma-alue (rm IV/89) on Kainuun ja Kalevalan alueiden rajavaltuutettujen kaistalla, jossa alkutilmoituksen jälkeen oli seuraavat yhteydenotot:

12.7.	klo 02.30	rm 747	edustajat; palautuspyyntö
-"-	" 09.00	-"-	rajavaltuutetut (sij:t) palautuspyyntö
-"-	" 13.00	-"-	-"- -"- -"-
-"-	" 18.00	rm IV/89	apulaisten yhteinen tutkimus
13.7.	" 10.00	rm 747	rajavaltuutetut.

Tällöin vastattiin: 4 henkilöä kiinniotettu. Missään vaiheessa venäläiset eivät nimiä ja tuntomerkkejä ilmoittaneet.

Rajajärjestyssopimuksesta poikkeavana menettelynä tapahtui Kaakkois-Suomen ja Viipurin alueiden rajavaltuutettujen kesken yhteydenottoja alkutilmoittelun lisäksi:

12.7. klo 14.00 rm I/150 ven aloitteesta rajavaltuutettujen kohtaaminen. "Matrosovin ja Sekretarjevin viesti". Pyydettiin antamaan tilastotiedot tapauksesta Viipurin alueen kautta.

13.7. klo 09.30 rm I/219 antoi K-S rv. Viipurin rv:lle suullisen ilmoituksen kiinniotosta

13.7. klo 15.00 rm I/219 ven aloitteesta rajavaltuutettujen kohtaaminen: Matrosovin "korkeimman

tahon palautusvetoomus" Yliriskulle.

Aivan uuden "painostuskeino" venäläisten ottivat käyttöön diplomaattilinjalla. Helsingin suurlähetystön konsuliosaston päällikkö K r a b u kävi 12.7. klo 12.40 poliisiylijohtaja E Korhosen luona, jolle hän välitti Moskovasta tulleen rajanylitysilmoituksen ja palautuspyynnön. Tämän jälkeen konsuli pyysi toistuvasti puhelimitse tietoja ylijoht Korhoselta.

MUIDEN VIRANOMAISTEN TOIMINTA

Paikallispoliisi otti osaa etsintään yhteistoiminnassa KR:n kanssa Oulun läänin poliisitarkastajan (P) ohjeiden mukaan. Kiinniotetut säilytettiin tutkimusvaiheen ajan Kuusamon poliisiasemalla.

KR antoi alkutilmoituksen välittömästi Supo:n paikallisedustajalle (Oulun aluetarkastaja), jolta Supon pääos sai tiedot 12.7. aamulla. Supon kanavia myöten tilannetiedot annettiin poliisiylijohtajalle ja edelleen sisäministerille.

Supon Oulun aluetarkastaja otti hoitaakseen varotoimet länsirajalla ja matkustajasatamissa ja tässä tarkoituksessa lienee hälyttänyt jo 12.7. aamuyöstä mm länsirajan tullihenkilöstön. Supon edustaja suoritti kuulustelut Kuusamossa KR:n ltn Raivio toimiessa tulkkina. Supon edustaja oli läsnä Helsingissä asiaa koskevissa kokouksissa (yliets Westerberg, tark Neuvonen).

Poliisiylijohtaja E Korhonen välitti alkutilmoitusta ja etsintää koskevat tiedot ministeri Tuomiselle, jonka aloitteesta ns "pakolaisasiainryhmä" kokoontui 2 kertaa poliisiylijohtajan virkahuoneessa EK:n toimiessa puheenjohtajana. Poliisiylijohtaja hoiti myös yhteydenpidon SNTL:n konsuliosastoon, jolle annettiin kiinniotettujen nimet 13.7. klo 23.20 konsulisopimuksen mukaisesti.

Em kokouksissa oli läsnä SisM:n ulkomaalaisteimiston päällikkö Eila Kännö, jonka tehtäväksi ratkaisevan päätöksen perusteella jäi SisMinisteriön muodollisen päätöksen laatiminen yhteistoiminnassa kaikissa vaiheissa mukana olleen UM pol-os:n apul näill:n Keijo Korhosen kanssa. K Korhosella oli ratkaiseva

panos venäläisille välitettyjen vastauksien ja palautuspäätöksen perusteiden antamisessa.

Kaikille viranomaisille annettiin ohje pyrkiä välttämään julkisuutta tässä asiassa. Viimekädessä julkisuuteen saatettava tiedonanto jäi ulkomaantston pääll:n E Kännön hoidettavaksi, mutta vasta väistämättömässä tilanteessa annettavaksi.

PÄÄTÖSVAIHE

Sunnuntaina 14.7. klo 09.30 - 10.00 tehtiin päätös rajanylittäjien palauttamisesta korkeimman tason kokouksessa.

Supo luovutti heidät takaisin KR:lle, joka kuljetti heidät Suomussalmen Karttioon, missä Kainuun rajavaltuutettu saamansa tehtävän mukaan palautti heidät SNTL:oon 14.7. klo 18.00 järjestämässään luovutustilaisuudessa.

Tapauksesta ei ole viranomaisten taholta annettu tietoja julkisuuteen, mutta siitä huolimatta ovat useat sanomalehtitoimittajat tiedustelleet yllättävän täsmällisesti tapaukseen liittyviä tietoja. Kyselyjä on kohdistunut mm. KuusRjKpääll:öön, KRE:aan ja RvE:aan.

25.7.71 HELSINGIN SANOMAT

Neljä tuli yli rajan Kuusamossa

Neuvostoliitosta on Suomeen tullut 14. 7. rajan yli neljä neuvostoliittolaista ja samalla viikolla ek-syi tietävästi neuvostoliittolainen kone Suomen ilmatilaan.

Suomen puolelle luvattu tulleet on palautettu Neuvostoliittoon, kertoo sisäministeriön ulkomaalaistoin-tiston päällikkö Eila Kännö. Tarkempia tietoja ei Kännö halunnut antaa.

Pääesikunnasta kerrotaan että harhalennosta on annettu lausunto ulkoministeriölle ja asia on lop-puunkäsitelty.

Ulkoministeriö ei ilmoituksensa mukaan ole saanut tietoa rajan-loukkauksista. Ministeriöstä kerro-taan, että jos kyseessä on tahaton rajanylitys, palautetaan ylittänyt välittömästi. Jos rajanylitys on ta-hallinen, asia selvitetään diplomaat-titeitse. Suomi ja Neuvostoliitto ovat sopineet näistä pelisäännöistä rajasopimuksella.

Luvatta Suomeen tulevaan sovel-letaan Suomen allekirjoittamaa pa-kolaissopimusta ja uikomaalaisase-tusta.

Suojelupoliisin mukaan asia on ulkomaalaistoin-tiston hoidossa. Suo-po ei halua kommentoida asiaa enempää.